Asia: HE 149/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen, toimialajohtaja Jari Saarisen asiantuntijalausunto Sosiaali- ja terveysvaliokuntaan 26.11.2024.

Pohjois-Savon hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi eduskunnan Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE149/2024) osalta.

Pohjois-Savon hyvinvointialue pitää tärkeänä, että se itsehallinnollisesti pystyisi ylläpitämään ympärivuorokautista päivystystä Iisalmessa ja Varkaudessa omaan tarvearvioonsa perustuen. Pohjois-Savon hyvinvointialue katsoo, että perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen ympärivuorokautisen päivystyksen järjestämisen tulisi kuulua hyvinvointialueiden itsehallinnon piiriin, eikä yksittäisistä päivystyspaikkakunnista tulisi päättää laissa. Tämä mahdollistaisi hyvinvointialueiden kyvyn reagoida nopeasti mahdollisiin palvelutarpeen muutoksiin. Laki hyvinvointialueesta mukaan hyvinvointialue järjestää sille lailla säädetyt tehtävät. Hyvinvointialue voi lisäksi alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä. Hyvinvointialueen itselleen ottaman tehtävän hoitaminen ei saa laajuudeltaan olla sellainen, että se vaarantaa hyvinvointialueen lakisääteisten tehtävien hoitamisen. Hyvinvointialue ei voi ottaa järjestääkseen toimintaa mikä nimenomaan yksityiskohtaisesti paikkakuntarajauksin kielletään lailla. Nyt käsiteltävässä lakiesityksessä lailla tullaa rajoittamaan mahdollisuutta järjestää ympärivuorokautisia päivystyspalveluita hyvinvointialueen sisällä sekä siinä rajoitetaan mahdollisuutta hakea päivystämisen järjestämiseen poikkeuslupaa.

Pohjois-Savon hyvinvointialueelle on ollut erittäin tärkeää saavutettavuuden ja alueen asukkaiden tasavertaisuuden vuoksi ylläpitää perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen ympärivuorokautista päivystystä Iisalmessa ja Varkaudessa Kuopion lisäksi. Pohjois-Savossa maantiede ja väestöprofiili ovat erityislaatuisia ja erittäin vaihtelevia alueittain, mikä heijastuu palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen. Päivystysluonteisen hoidon tai avuntarpeessa olevien kansalaisten yhdenvertaisuuden toteuttaminen olosuhteista, erityisesti etäisyyksistä johtuen, on haastavaa niin riittävän ja osaavan henkilöstön suhteen kuin palvelujen kustannustehokkaan tuotannon kannalta. Pohjois-Savon hyvinvointialue on onnistunut tässä tähän asti hyvin nykyisellä rakenteella.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelujärjestämäuudistuksensa ensimmäisissä reformiohjelmissa (R1. Vastaan-ottotoiminnan ja alueellisen erikoissairaanhoidon sekä aikuissosiaalityön uudistus R2. Osastohoidon, asumisen ja kotiin vietävien palveluiden uudistus) Pohjois-Savon hyvinvointialue on tarkkaa pohtinut ja myös osallistamalla kuunnellut hyvinvointialueensa asukkaita, kuntia ja yhteiskumppaniaan päättäessään palveluverkostaan ja sen järjestämissisällöistä. Päivystyksen järjestämisestä, erityisesti perusterveydenhuollon osalta, hyvinvointialueella tulisi olla mahdollisuus itse päättää siitä osana palvelujärjestelmäänsä ja -verkkoaan huomioiden alueen tarpeet ja taloudelliset edellytykset. Tällä ajatuksella Pohjois-Savon hyvinvointialue on tehnyt palvelujärjestelmäuudistustaan, jonka toimeenpanon onnistumiselle aluevaltuuston päätösten mukaisesti olisi keskeistä, että ympärivuorokautinen päivystys säilyisi Kuopion lisäksi Iisalmessa ja Varkaudessa.

Esityksessä hyvinvointialueiden on mahdollista jatkaa nykymuotoista perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen päivystystä aikavälillä kello 07-22 sekä vielä lisäksi sairaalassa olevien potilaiden potilasturvallisen hoidon edellyttämää sairaalan sisäistä päivystystä myös yöaikaan. Muutosten kohteena olevien yksiköiden on jatkossakin mahdollista ottaa vastaan ensihoitopalvelun tuomia potilaita klo 7-22 ja hoitaa heitä sairaalassa ko. yksikössä, mikäli hyvinvointialue niin päättää ja potilasturvallisuudesta on

huolehdittu. Mikäli Varkauden ja Iisalmen perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen ympärivuorokautinen päivystys joudutaan lopettamaan, aiheutuu siitä muutospainetta 17.6.2024 aluevaltuustossa hyväksyttyyn palvelujärjestelmäuudistukseen operatiivisten toimintojen osalta. Palvelujärjestelmäuudistuksessa Iisalmessa ja Varkaudessa toimivat laajan palvelun terveyskeskukset ja niihin on sijoitettu myös suuret vuodeosastohoitoyksiköt. Jos Iisalmen ja Varkauden perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen ympärivuorokautinen päivystys päättyy, tulee hyvinvointialueen kuitenkin turvata Iisalmen ja Varkauden toimipisteiden vuodeosastojen ja ko. alueiden liikkuvan sairaalan ja ensihoitopalvelujen toiminta ja näin varmistaa ympärivuorokautinen lääkärin saatavuus näihin tehtäviin molemmissa toimipisteissä. Tällöin Iisalmen ja Varkauden perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen ympärivuorokautisen yöpäivystysten lopettamisesta lasketut suorat säästöt ovat vain arviolta 700 000-900 000 euroa. Säästöt tulisivat tästäkin todennäköisesti supistumaan, kun huomioidaan riski ilta- ja yöajan palvelujen keskittymisestä epätarkoituksenmukaisella tavalla. Käytännössä ambulanssilla terveydenhuollon päivystykseen kuljetettavista potilaista osa ohjattaisiin todennäköisesti ympärivuorokautisesti päivystävään yksikköön jo ennen aiottua sulkemisaikaa, jotta tarvittavat diagnostiset tutkimukset ja hoitosuunnitelma ehdittäisiin tehdä. Tämä tulisi kuormittamaan ensihoitoa ja jäljellejäävää yhtä yhteispäivystystä Kuopiossa.

Lakiesityksessä luovuttaisiin myös sääntelystä, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi myöntää tätä toimintaa koskevan poikkeusluvan, jonka turvin Iisalmi ja Varkaus ovat tähän asti toimineet. Mikäli voimaantuleva laki kuitenkin ottaa tiukasti kantaa paikkakuntiin eikä Iisalmen ja Varkauden lisääminen onnistu paikkakuntalistaukseen pysyvämpänä ratkaisuna, niin uudessakin laissa tulisi silloin säilyttää mahdollisuus perustellun poikkeusluvan hakemiseen ja saamiseen sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Ehdotuksessa lievennettäisiin edellytystä, jonka mukaan muissakin terveydenhuollon toimintayksiköissä voitaisiin suorittaa leikkaustoimintaa, kuten tiettyjä anestesiologista osaamista edellyttäviä kevyttä nukutusta tai puudutusta vaativia toimenpiteitä. Laissa myös selkeytettäisiin sääntelyä siitä, millä edellytyksin leikkauksia ja muita edellä mainittuja toimenpiteitä voisi hankkia muilta palveluntuottajilta. Tätä esitysehdotuskokonaisuutta Pohjois-Savon hyvinvointialue pitää hyvänä. Esitys mahdollistaa hyvinvointialuetta käyttämään resurssejaan hyvinvointialueen asukkaiden eduksi omaan itsehallinnolliseen päätöksentekoon pohjautuen.

Pohjois-Savon alueella kunnat, kaupungit, maakuntaliitto ja yksittäiset aktiiviset ryhmät (mm Iisalmen kaupunki, Joroisten kunta, Varkauden kaupunki, Pohjois-Savon liitto, Tehyn Varkauden ammattiosasto ry ) ovat lausuneet lakiesityksen valmisteluvaiheessa. Näissä lausunnoissa on toivottu, että ympärivuorokautinen päivystys jatkuisi Iisalmessa ja Varkaudessa. Lisäksi hyvinvointialueen asukkaat ovat paikallisessa mediassa tuoneet ilmi toivettaan lakiesityksen muuttamisesta ja ympärivuorokautisten päivystysten jatkumisesta. Hallituksen eduskunnalle antamaan esitykseen näiden tahojen toivomia muutoksia ei ole tehty. Iisalmen ja Varkauden alueella on iso keskittymä vientiyrityksiä, jotka tuovat myös esiin huolensa alueiden elinvoimaisuuden ja henkilöstön saatavuuden heikkenemisestä terveydenhuollon palveluiden huonontuessa.